

Запропоновано використовувати для діагностики малих переробних підприємств агробізнесу тести Лису та Таффлера, п'ятифакторну модель Е. Альтмана 1983 р., модель Терещенка, R-модель і індикатори діагностики платоспроможності Конана і Гольдера. Фактично не придатні для використання модель Фулмера, Депаляна, модель двофакторна Е. Альтмана, дискримінантна універсальна функція, модель семифакторна 1976 р. Е. Альтмана, модель п'ятифакторна 1966 р.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що обґрунтовані пропозиції щодо фінансового аналізу малих переробних підприємств агробізнесу з метою запобігання загрози їх банкрутства в сучасних несприятливих умовах сприятимуть проведенню превентивних заходів недопущення банкрутства, стабілізації роботи і подальшому нарощуванню обсягів виробництва продуктів харчування та конкурентоспроможної продукції для забезпечення як внутрішніх потреб регіону, так і участі в зовнішній торгівлі.

Ключові слова: фінансовий аналіз, малі переробні підприємства, підприємства агробізнесу, ліквідність, прибутковість, ділова активність, загроза банкрутства.

Надійшла до редакції 11.04.2020

DOI : 10.33274/2079-4762-2020-47-1-38-47

JEL : E00, G00, L60, M2

УДК 331.101.262:330.313 (045)

Костакова Л. Д.,
старш. викладач

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
Кривий Ріг, Україна,
orcid.org/0000-0002-8720-0528
e-mail: kostakova@ donnuet.edu.ua

ВРАХУВАННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ ПІД ЧАС ОЦІНЮВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

UDC 331.101.262:330.313 (045)

Kostakova L. D.,
Senior Lecturer

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Krivyi Rih, Ukraine,
orcid.org/0000-0002-8720-0528
e-mail: kostakova@ donnuet.edu.ua

TAKING INTO ACCOUNT CRISIS WHEN EVALUATING THE POTENTIAL OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

Мета — побудувати алгоритм діагностики рівня кризового стану потенціалу промислових підприємств та управління ним.

Методи. У процесі підготовки основних положень статті було застосовано низку загальнонаукових і спеціальних методів, серед яких такі, як: аналогії, системний, групування та узагальнення (класифікація чинників виникнення криз, класифікація видів криз); зіставлення (методи кількісного оцінювання ймовірності загрози банкрутства); абстрактно-логічний та узагальнення (визначення проблеми, формування висновків).

Результати. Окреслено проблеми українських промислових підприємств у посткризовий період. Виявлено недоліки щодо діючої методики проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств і організацій. З урахуванням різних точок зору з'ясовано, що кризу характеризують такі параметрами, як чинники її виникнення, види криз та стадії їх розвитку. Доповнено та систематизовано чинники виникнення кризи для умов діяльності промислових підприємств. Досліджено різні підходи до класифікації ознак кризових станів та їх ви-

© Л. Д. Костакова, 2020

дів. Узагальнено існуючі класифікації видів криз на підприємстві. Окреслено взаємозв'язок між різними фазами розгортання кризи на підприємстві. На підставі проведеного аналізу виділено чотири фази кризового стану, останньою з яких визнано банкрутство. З'ясовано, що оцінювання ймовірності банкрутства слід проводити з використанням якісного і кількісного підходів, розкрито їх сутність. Досліджено методуку прогнозування банкрутства і неплатоспроможності на підставі аналізу структури балансу, методів інтегрального оцінювання кризового стану підприємства та методу, заснованому на прогнозуванні ціни підприємства. Викладено недоліки щодо методів кількісного оцінювання ймовірності загрози банкрутства. Побудовано алгоритм діагностики рівня кризового стану потенціалу промислових підприємств та управління ним.

Ключові слова: підприємство, кризовий стан, банкрутство, чинники, оцінювання, потенціал підприємства, методи, алгоритм.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми врахування кризових явищ під час оцінювання розміру потенціалу підприємства та ефективності його використання зумовлено існуванням значної частки збиткових промислових підприємств в Україні у посткризовий період через відсутність надійних систем сучасного моніторингу стану потенціалу виживання для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на мінімізацію економічних, фінансових, соціально-демографічних та інших видів ризиків, викликаних фінансово-економічними кризами з початку нового століття. Потенціал підприємств виступає своєрідним індикатором попередження кризових явищ у їх господарській діяльності. Наразі стан потенціалу для багатьох підприємств є незадовільним. Так, частка збиткових підприємств серед великих та середніх залишається суттєвою (25 %), що вказує на суттєві проблеми, пов'язані із забезпеченням нарощування потенціалу суб'єктів господарювання, їх прибутковості та попередження банкрутства [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Класифікація криз, дослідження чинників їх виникнення на підприємстві, проблеми оцінювання кризового стану потенціалу чи ризику банкрутства підприємства, прогнозування банкрутства і неплатоспроможності на підставі аналізу структури балансу — це далеко не весь перелік питань, що знаходяться у сфері наукових інтересів багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Вагомий внесок у дослідження окремих аспектів кризи та банкрутства зробили Е. І. Альтман, І. Бланк, Є. І. Бойко, Т. В. Булович, Н. В. Зарубеєва, І. Кац, А. Колос, Г. О. Крамаренко, Л. О. Кукурудза, Л. О. Лігоненко, Н. В. Мержа, О. О. Недосекін, О. Пушкар, С. Я. Салига, К. О. Соломянова-Кирильчук, Г. Спрінгейт, О. О. Терещенко, О. Тридід, Р. Таффлер, В. О. Шамрикова, А. М. Штангрет,

І. О. Щербань та ін. Проте в сучасній вітчизняній економіці врахування кризових явищ під час оцінювання розміру потенціалу підприємства та ефективності його використання потребує нового погляду на вирішення проблеми щодо побудови адекватних сучасним умовам теоретико-методологічних засад.

Мета статті — побудувати алгоритм діагностики рівня кризового стану потенціалу промислових підприємств та управління ним.

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпеченість стабільного функціонування підприємств у динамічних умовах зовнішнього середовища потребує врахування кризових явищ під час оцінювання потенціалу підприємств, проведення діагностики його неплатоспроможності та ймовірності банкрутства. У сучасних умовах господарювання однією з актуальних проблем в українській економіці залишається проблема банкрутства вітчизняних підприємств, оскільки банкрутство окремого суб'єкта господарювання має негативні наслідки як для самого підприємства, так і для галузі та економіки загалом.

Відповідно до Кодексу України з процедур банкрутства, банкрутство — визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені в порядку, визначеному цим Кодексом, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури [2].

Неплатоспроможність — неспроможність боржника виконати після настання встановленого строку грошові зобов'язання перед кредиторами не інакше, як через застосування процедур, передбачених Кодексом України з процедур банкрутства [2].

В Україні розроблено Методуку проведення поглибленого аналізу фінансово-гос-

подарського стану неплатоспроможних підприємств і організацій, провідну роль у якій відведено фінансовому аналізу. Відповідно до даної методики аналіз фінансового стану проводиться за такими етапами:

- аналіз динаміки валюти балансу і його структури;
- аналіз джерел власних коштів;
- аналіз структури кредиторської заборгованості та активів;
- аналіз витрат на виробництво;
- аналіз прибутковості підприємства і використання прибутку [3].

Наступні етапи аналітичної роботи зводяться до аналізу виробничо-господарської діяльності підприємства: загальна характеристика виробництва, аналіз стану та використання основних засобів, оборотних засобів, об'єктів незавершеного будівництва, стан охорони навколишнього середовища тощо.

Результати аналізу заносять у спеціальну таблицю «Основні фінансово-економічні показники та коефіцієнти». На основі узагальнення результатів аналізу комісією робиться висновок про доцільність занесення підприємства до Реєстру неплатоспроможних підприємств і організацій [3].

Кризу на підприємстві більшість учених-економістів [4–7] характеризують трьома параметрами: джерелами (чинниками) виникнення; видом кризи і стадією її розвитку. Інші науковці [8; 9], крім виду і фази (стадії), пропонують описувати масштаб кризи та її го-строту.

Чинники кризи науковці поділяють на екзогенні та ендогенні. Узагальнивши та доповнивши запропоновані ними чинники, систематизуємо їх відповідно до виникнення криз в умовах діяльності промислових підприємств (рис. 1).

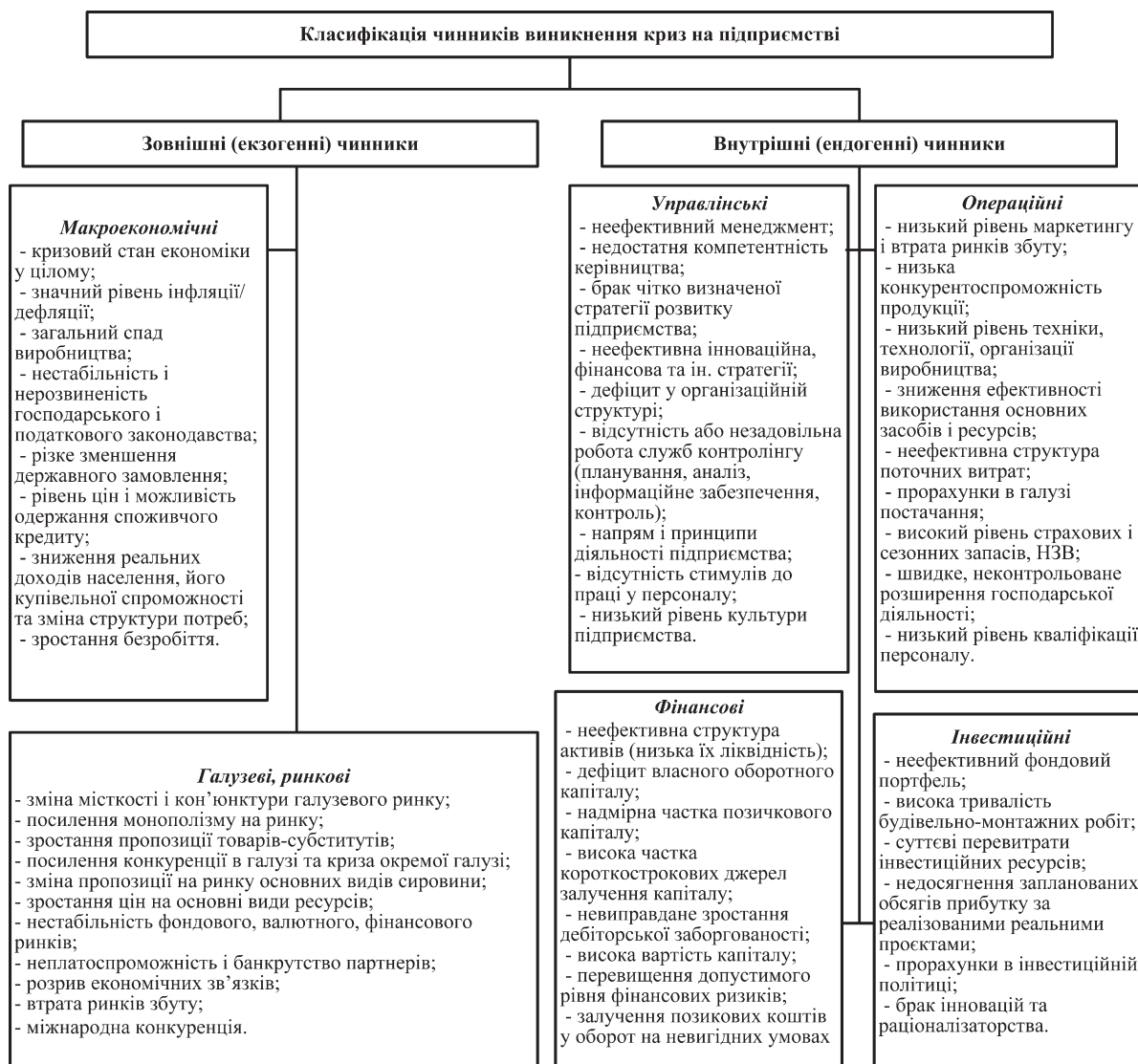

Рис. 1. Чинники виникнення криз на підприємстві (розроблено автором на основі [4–9])

Вид кризи — це показник, що характеризує вражені кризою сфери та напрями діяльності. Більшість економістів [4–6] розрізняють такі види криз, як стратегічна криза, криза прибутковості та криза ліквідності.

Іншими авторами пропонується низка підходів до класифікації видів криз [7–10]. Найчастіше вони виокремлюють такі види криз на підприємстві: 1) з позиції стратегічного розвитку: криза росту, стагнація, занепад; 2) з погляду загрози підприємству: стратегічна криза, криза результатів (прибутковості), криза ліквідності, банкрутство;

3) за ступенем виявлення: потенційна, латентна, гостра; 4) за джерелами виникнення: зумовлена внутрішніми, зовнішніми чинниками та внутрішніми і зовнішніми одночасно; 5) з позиції стадії життєвого циклу: криза зародження, криза зростання (росту), старість (занепад), ліквідації; 6) за масштабом: локальна і глобальна; 7) за тривалістю: короткострокові, середньострокові та довгострокові тощо.

Проведемо узагальнення розглянутих підходів до класифікації видів криз на підприємстві (рис. 2).

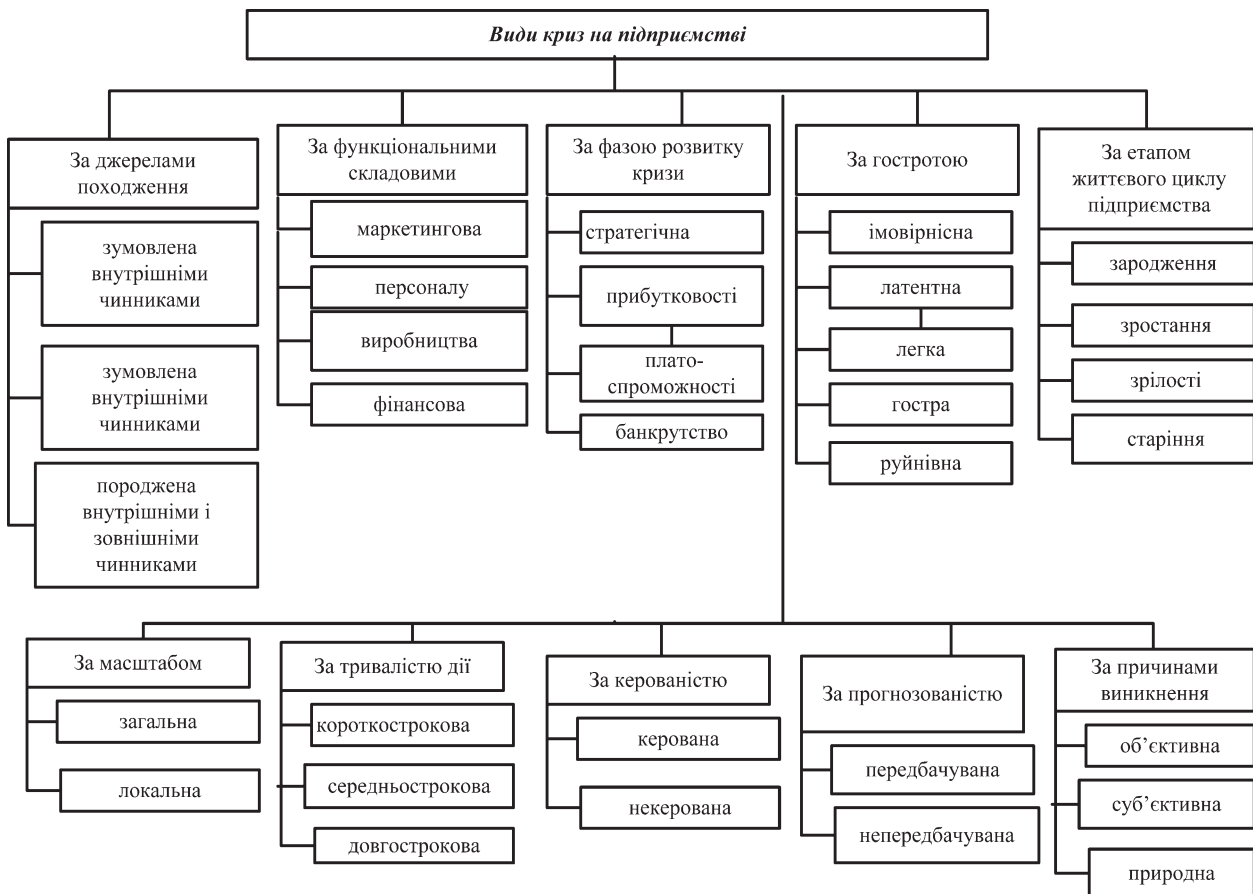

Рис. 2. Видова систематизація криз на підприємстві (розроблено автором на основі [4–10])

Фаза (стадія) розвитку кризи — це показник, що характеризує розгортання кризи в часі. Більшість науковців виділяють три фази розгортання кризи, але О. Пушкар, О. Тридід, А. Колос виокремили сім стадій. Ув'яжемо дані етапи кризового процесу між собою, побудувавши табл. 1.

На підставі здійсненого аналізу слід вважати, що поєднання і часткове перефразування фаз криз дає змогу виокремити чотири фази кризового стану: стратегічна криза, криза прибутковості, криза платоспроможності,

банкрутство. Отже, банкрутство — це остання фаза розвитку кризи на підприємстві.

Аналіз економічної літератури щодо оцінювання ймовірності банкрутства підприємства дає змогу умовно виділити два підходи: якісний і кількісний.

До якісного підходу належить широковідомий у зарубіжних наукових джерелах підхід Аргенті. Даний метод базується на трьох стадіях, які проходять збанкрутілі підприємства: недоліки, помилки, симптоми. Кожному чиннику етапів відповідає певна кількість

Таблиця 1

Взаємозв'язок різних фаз розгортання кризи на підприємстві (розроблено автором на основі [4–10])

Підходи до визначення фаз (стадій) кризи на мікрорівні				
О. Пушкар, О. Тридід, А. Колос	Л. Лігоненко, Л. О. Кукурудза	А. М. Штангрет	О. О. Терещенко, Є. І. Бойко	В. О. Шамрикова І. Кац
1. Сповільнення темпів збільшення прибутку	1. Прихована криза	1. Зниження обсягів виробництва та прибутку, погіршення фінансового стану підприємства	1. Фаза, що безпосередньо не загрожує функціонуванню підприємства	1. Рання стадія (падіння ефективності та збуту)
2. Зниження рентабельності		2. Збитковість виробництва, зростання		
3. Сповільнення темпів оборотності ресурсів				
4. Збитковість	2. Криза неплатоспроможності	дебіторської і кредиторської заборгованостей, значне погіршення фінансового стану	2. Фаза, що безпосередньо загрожує функціонуванню підприємства	2. Проміжна (нестача оборотного капіталу, припинення постачання у кредит, затримки у виплаті заробітної плати)
5. Зменшення запасів і резервних фондів				
6. Неплатоспроможність	3. Банкрутство	3. Неплатоспроможність. Підприємство має недостатньо коштів для виконання зобов'язань, фінансування заходів, існує реальна загроза банкрутства	3. Кризовий стан, не сумісний з подальшим функціонуванням підприємства	3. Пізня (хаос в управлінні, порушення виробничих планів, вимоги щодо зміни умов кредитів та передплати)
7. Банкрутство				

балів, після чого розраховується агрегований показник — А-рахунок [11].

Також одним з якісних підходів є рекомендації Комітету з узагальнення практики аудитування (Велика Британія), які містять перелік критичних показників для оцінювання ймовірності банкрутства підприємства.

Якщо в якісних методиках для їх адаптації до умов діяльності вітчизняних підприємств достатньо уточнити перелік критеріїв і відкоригувати оцінку вагомості, то в кількісних методиках існує набагато більше труднощів.

До кількісних методик умовно можна віднести:

— методику прогнозування банкрутства і неплатоспроможності на основі аналізу структури балансу;

— методи інтегрального оцінювання кризового стану підприємства;

— метод, заснований на прогнозуванні ціни підприємства.

Питання прогнозування банкрутства і неплатоспроможності на основі аналізу структури балансу розглядалися в роботах Н. В. Мержи, Г. О. Крамаренко і С. Я. Салиги [5]. Їх методологія базується на положеннях наказу «Про затвердження Методичних рекоменда-

цій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій із приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства» [12], який був виданий для забезпечення однозначності підходів під час оцінювання фінансово-господарського стану підприємств і своєчасного виявлення формування незадовільної структури балансу. Методичні рекомендації визначають три стадії неплатоспроможності: поточну (відповідає визначенню неплатоспроможності, критичну і надкритичну (для їх ідентифікації використовується коефіцієнт покриття та коефіцієнт забезпечення власними коштами). З метою своєчасного виявлення незадовільної структури балансу у прибуткових підприємств розраховують коефіцієнт Бівера.

Методи інтегрального оцінювання загрози банкрутства ґрунтуються на статистичних та нечітких методах О. О. Недосекина [13]) та ін.

До статистичних методів належать багатофакторні дискримінантні моделі, які створюються на основі статистичного аналізу великого масиву даних про діяльність успішних та збанкрутілих підприємств за декілька років до їх банкрутства. Такі моделі відображають закономірності між незалеж-

ними змінними (фінансовими коефіцієнтами) та результативним показником, величиною якого визначає ймовірність банкрутства підприємства. Проте використання таких моделей у вітчизняних умовах призводить до істотно викривлених результатів. Ураховані параметри в зарубіжних дискримінантних функціях і ступінь їх впливу на ймовірність банкрутства істотно відрізняються від вітчизняних. Серед головних недоліків, які роблять застосування таких моделей непривабливим, є те, що дискримінанті моделі неадаптовані до сучасних динамічних економічних умов (за критеріями місця і часу), більшість із них не враховують специфіку діяльності конкретних підприємств, у деяких моделях між «незалежними» змінними існує щільна кореляція, яка вказує на їх неадекватність, що було доведено під час проведення низки експериментів.

Вітчизняні науковці роблять багато спроб щодо вдосконалення й адаптації існуючих дискримінантних моделей до сучасних умов української економіки [14].

Прогнозування ціни підприємства використовується для ідентифікації прихованої (початкової) стадії банкрутства, на якій починається ледь помітне зниження ціни підприємства у зв'язку з несприятливими тенденціями.

Ціна підприємства визначається капіталізацією прибутку і розраховується як відношення очікуваного прибутку до виплати податків, відсотків по кредитах і дивідендах до середньозваженої вартості пасивів підприємства. Умови майбутнього падіння ціни формуються в поточний період і можуть бути спрогнозованими. Даний показник не є ціною продажу підприємства.

Отже, недоліком методів кількісного оцінювання ймовірності загрози банкрутства є те, що за межами фінансової звітності залишаються важливі елементи потенціалу підприємства — персонал та виробничий потенціал, які мають відігравати провідну роль у виживанні підприємства.

Відсутність алгоритмів аналізу кризового стану потенціалу підприємства в економічній літературі визначає необхідність створення методики діагностики кризового стану потенціалу промислових підприємств (рис. 3).

Припускаємо, що запропонований алгоритм, який складається з дев'яти етапів, є до-

статнім для отримання необхідного уявлення про рівень кризового стану потенціалу підприємства.

Отже, на *першому етапі* визначаються мета та завдання аналізу щодо діагностики кризового стану підприємства. Під час проведення аналізу, без чітко сформульованої мети, методика не буде ефективною.

На *етапі формування інформаційної бази* відбуваються збирання, систематизування, оброблення та групування інформації для спрощення процесу аналізу рівня кризового стану потенціалу. Основними джерелами інформації під час оцінювання потенціалу виживання є планові, облікові, законодавчо-нормативні та довідкові дані.

Третій етап передбачає проведення аналізу зовнішнього середовища. При цьому здійснюються оцінювання загроз і можливостей, аналіз основних конкурентів, їх переваг, аналіз макроекономічних, ринкових, галузевих та інших чинників.

На *четвертому етапі*, що включає 12 кроків, оцінюється потенціал виживання промислових підприємств за низкою показників із застосуванням теорії нечіткої логіки. Більш детальніше розглянемо кроки 1–5.

Крок 1 передбачає введення базових множин станів потенціалу виживання промислових підприємств. Лінгвістична змінна «Потенціал виживання» може набувати таких значень: нечітка підмножина «найкращий потенціал виживання»; «гарний потенціал виживання»; «середній потенціал виживання»; «поганий потенціал виживання» (на підприємстві існують кризові явища); «найгірший потенціал виживання» (криза).

У межах *кроку 2* визначаються узагальнювальні групи показників (чинників) на основі яких може бути проведено оцінювання потенціалу виживання. Як уже відомо, до таких показників належить група показників маркетингового, виробничого, кадрового та фінансового потенціалу.

Крок 3 передбачає ранжування системи показників, причому, значущість відповідного показника (чинника) визначають за правилом Фішберна, а саме, у порядку убавання їх вагомості. Оцінюючи потенціал виживання промислового підприємства, слід вважати, що всі показники та групи показників потенціалу є рівнозначними між собою (тобто вони мають однакові вагові коефіцієнти).

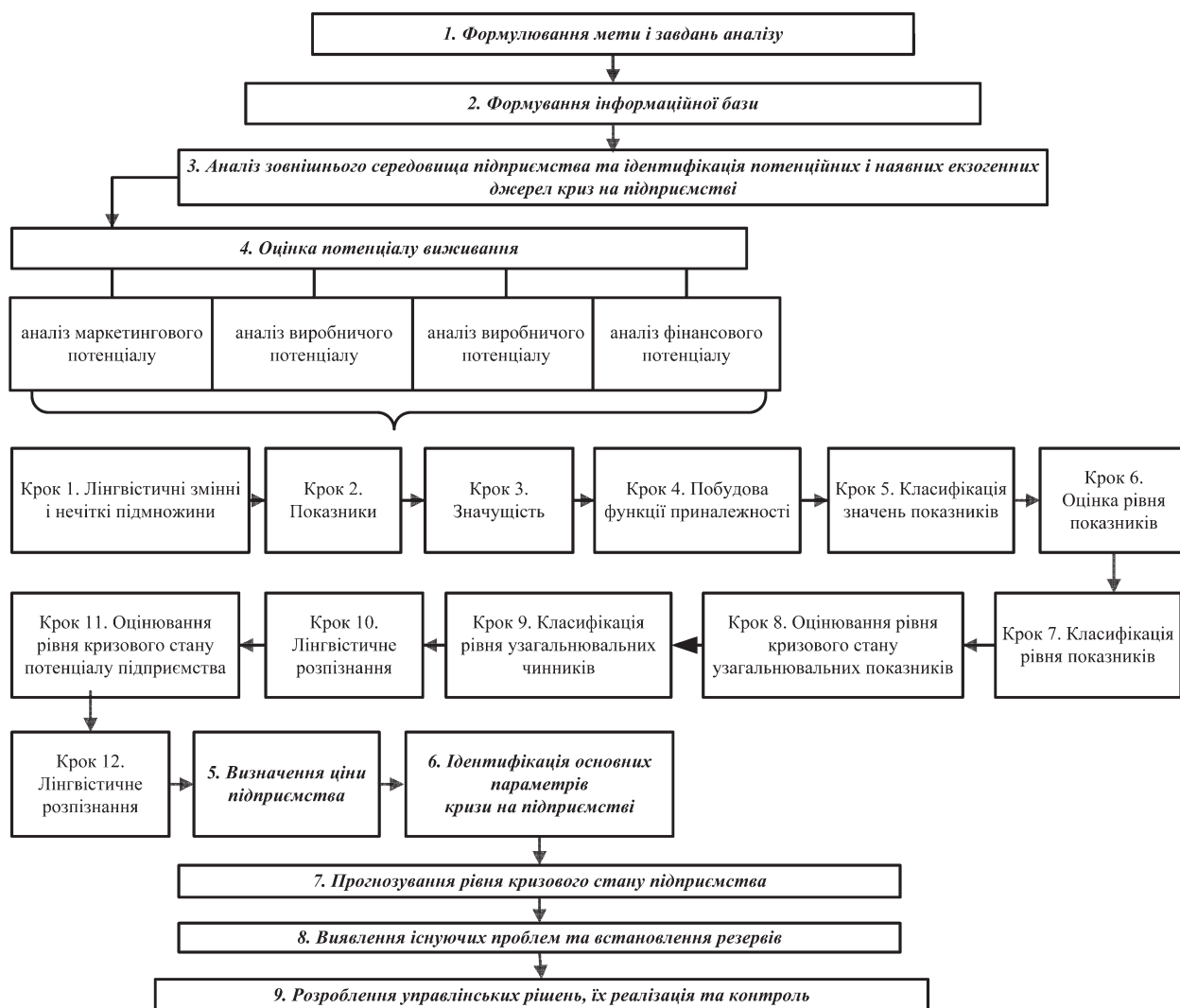

Рис. 3. Алгоритм діагностики рівня кризового стану потенціалу промислових підприємств та управління ним (розроблено автором на основі [4–14])

На кроці 4 відбувається побудова функції приналежності з використанням методу інтервальних оцінок.

На кроці 5 проводять класифікацію поточних значень показників як критерій розвитку повної множини їх значень на нечіткі підмножини виду. Визначається ціна підприємства. Аналіз проводиться у динаміці та робляться відповідні висновки.

Шостий етап — «Ідентифікація основних параметрів кризи на підприємстві» передбачає визначення джерел (чинників) кризи, її виду, стадії (фази).

На сьомому етапі, на основі прогнозування тенденцій основних чинників та визначення їх впливу на основні показники діяльності підприємства здійснюється прогнозування рівня кризового стану його потенціалу.

Сьомий етап є підставою восьмого етапу, на якому відбуваються ідентифікація

найбільш загрозливих проблем і знаходження резервів для їх усунення та розроблення заходів щодо посилення потенціалу виживання.

Дев'ятий етап передбачає реалізацію управлінських рішень, що мають супроводжуватися постійним контролем за їх виконанням. Запропоновані шляхи вирішення виявлених проблем повинні приносити економічний ефект у вигляді прибутку, зміцнення потенціалу виживання та підвищення ефективності діяльності підприємства.

Висновки. Проведене дослідження показало таке:

— кризу на підприємстві можна охарактеризувати через чинники її виникнення, вид кризи та стадію її розвитку;

— для умов діяльності промислових підприємств були доповнені та систематизовані чинники виникнення кризи;

— у роботі було проведено роботу щодо узагальнення існуючих підходів до класифікації видів криз на підприємстві та встановлено взаємозв'язок між різними фазами розгортання кризи;

— було встановлено, що банкрутство є останньою фазою кризового стану підприємства;

— в основі оцінювання ймовірності банкрутства підприємства лежить використання якісного і кількісного підходів;

— для отримання необхідної інформації про рівень кризового стану потенціалу підприємства було розроблено алгоритм діагностики кризового стану потенціалу промислових підприємств.

Список літератури

1. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 17.02.2020).

2. Кодекс України з процедур банкрутства. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 19. Ст. 5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19> (дата звернення: 19.02.2020).

3. Про затвердження Методики проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій : Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.1997 №81. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0288-97> (дата звернення: 21.02.2020).

4. Бойко Є. І., Луцишин Т. Л. Фінансова криза на підприємстві та методи її оцінки. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2006. Вип. 16.6. С. 187–190. URL : http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltsu/16_6/187_Wojko_16_6.pdf (дата звернення: 21.02.2020).

5. Салига С. Я., Ляшенко Є. І., Дасій Н. В., Корецька С. О., Нестеренко Н. В., Салига К. С. Антикризове фінансове управління підприємством : навчальний посібник. К. : ЦУЛ, 2005. 208 с.

6. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навчальний посібник. К. : КНЕУ, 2000. 412 с.

7. Шаманська О. І. Загальна система формування економічного потенціалу. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. №2 (92). С. 109–117.

8. Гелетій Т. Г. Антикризове управління в стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства. *Проблеми розвитку*

внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. 2010. Ч. 1. С. 95–98. URL : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2010_1/tom1/95.pdf (дата звернення: 22.02.2020).

9. Гончарова Н. П., Федонін О. С., Швиданенко Г. О. та ін. Управління підприємствами: сучасні тенденції розвитку : монографія. К. : КНЕУ, 2006. 288 с.

10. Штангрет А. М., Копилук О. І. Антикризове управління підприємством: оцінка : навчальний посібник. К. : Знання, 2007. — 335 с.

11. Будицький О. В. Оцінка ймовірності банкрутства підприємства як напрямок прогнозування його діяльності. *Вісник KEI КНЕУ*. 2005. №3. С. 12–16.

12. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства : Наказ Міністерства економіки України від 19.01.2006 № 14. Дата оновлення: 26.10.2010. URL : <https://www.zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06> (дата звернення: 20.02.2020).

13. Недосекин А. О. Финансовый менеджмент на нечетких множествах. М. : Аудит и финансовый анализ, 2003. — 335 с.

14. Ждан О. М. Економічне обґрунтування терміна «потенціал підприємства». *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.3. С. 139–142. URL : http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltsu/20_3/139_Zhdan_20_3.pdf (дата звернення: 18.02.2020).

References

1. State Statistics Service of Ukraine. Available at : <http://www.ukrstat.gov.ua>. (Accessed 21 February 2020).

2. Bankruptcy Code of Ukraine. Available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19> (Accessed 15 February 2020).

3. Agency for Bankruptcy Prevention of Enterprises and Organizations (1997). On approval of the Methodology for conducting in-depth analysis of financial and economic status of enterprises and organizations : An order of the Agency for Confidential Bankruptcy of Enterprises and Organizations 27.06.1997 №81. Available at : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0288-97> (Accessed 28 February 2020).

4. Boyko, Ye. I., Lutsyshyn, T. L. (2006). *Finansova kryza na pidpriemstvi ta metody yii otsinky* [Financial crisis in the enterprise and methods of its estimation]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy* [Scientific herald of NLTU of Ukraine], no. 16.6, pp. 187–190. Available at : http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/16_6/187_Bojko_16_6.pdf.
5. Saliga, S. Ya., Lyashenko, E. I., Datsiy, N. V., Koretska, S. O., Nesterenko, N. V., Saliga, K. S. (2005). *Antykryzove finansove upravlinnya pidpryyemstvom* [Crisis financial management of the enterprise]. Kiev, ZUL Publ., 335 p.
6. Tereshchenko, O. O. (2000). *Finansova sanatsiya ta bankrutstvo pidpryyemstv* [Financial rehabilitation and bankruptcy of enterprises: training aid]. Kiev, KNEU Publ., 412 p.
7. Shamanska, O. I. (2004). *Zahalna systema formuvannia ekonomichnoho potentsialu* [General system of formation of economic potential]. *Aktualni problemy ekonomiky* [Actual problems of the economy], no. 2 (92), pp. 109–117.
8. Heleti, T. G. (2010). *Antykryzove upravlinnia v stratehii pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpriemstva* [Crisis Management in the Strategy of Increasing the Competitiveness of the Enterprise]. *Problemy rozvitiya vneshneekonomicheskikh svyazey i privilecheniya inostrannykh investitsiy: regional'nyy aspekt* [Problems of development of foreign economic relations and attraction of foreign investments: regional aspect], no. 1, pp. 95–98. Available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2010_1/tom1/95.pdf (Accessed 28 February 2020).
9. Goncharova, N. P., Fedonin, O. S., Shvidanenko, G. O. etc. (2006). *Upravlinnya pidpryyemstvamy: suchasni tendentsiyi rozvytku* [Enterprise Management: Current Trends in Development]. Kiev, KNEU Publ., 288 p.
10. Stangret, A. M., Kopilyuk, O. I. (2007). *Antykryzove upravlinnya pidpryyemstvom: otsinka* [Crisis management of the enterprise: assessment: navchalnyy posibnyk]. Kiev, Knowledge Publ., 335 p.
11. Budko, O. V (2005). *Otsinka ymovirnosti bankrutstva pidpriemstva yak napriamok prohnozuvannia yoho diialnosti* [Estimation of bankruptcy probability of an enterprise as a direction of forecasting its activity]. *Visnyk KEI KNEU* [Bulletin of KEI KNEU], no. 3, pp. 12–16.
12. Ministry of economy of Ukraine (2006). About claim of Methodical recommendations in relation to the exposure of signs of insolvency of enterprise and signs of operating under the concealment of bankruptcy, fictitious bankruptcy or leading to, to bankruptcy: An order from 19.01.2006 №14. Date of update: 26.10.2010. Available at: <https://www.zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06> (Accessed 17 February 2020).
13. Nedosekin, A. (2003). *Finansovyy menedzhment na nechetkikh mnozhestvakh* [Fuzzy Uzzy Financial Management]. Moscow, AFA Library (in Russ.).
14. Zhdan, O. M., Duda, S. T. (2010). *Ekonomichne obgruntuvannia termina «potentsial pidpriemstva»* [Economic substantiation of the term «enterprise potential»]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy* [Scientific herald of NLTU of Ukraine], no. 20.3, pp. 139–142. Available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/20_3/139_Zhdan_20_3.pdf, p. 142. (Accessed 21 February 2020).

Objective. *The purpose of the article is to build an algorithm for diagnosing the level of crisis state potential of industrial enterprises and their management.*

Methods. *In the process of preparing the main provisions of the article, a number of general scientific and special methods were used, among which such as: analogy, abstract-logical, systemic, comparisons, groupings, generalizations, literary searches, and the like.*

Results. *In accordance with the methodology for conducting an in-depth analysis of the financial and economic status of insolvent enterprises and organizations, its main stages are determined. Taking into account various points of view, it was found that the crisis is characterized by such parameters as the factor of its occurrence, types of crisis and stages of its development. Based on the processing of information from literary sources, the factors of the crisis for the conditions of activity of industrial enterprises are supplemented and systematized. Various approaches to the classification of signs of crisis states and their types have been investigated. A generalization of the existing classifications of types of crises at the enterprise is carried out. The relationship is determined at different phases of the crisis in the enterprise. Based on the analysis, four phases of the crisis state are identified, the last of which is recognized as the bankruptcy phase. It turned out that the assessment of the probability of bankruptcy of an enterprise is carried out using qualitative and quantitative approaches, and their essence is disclosed. A methodology for predicting bankruptcy and insol-*

vency was studied based on an analysis of the balance sheet structure, methods for integrated assessment of the crisis state of an enterprise, and a method based on forecasting the price of an enterprise. Deficiencies in the methods for quantifying the probability of a bankruptcy threat have been identified. An algorithm for diagnosing the level of the crisis state of the potential of industrial enterprises and their management is built.

Keywords: enterprise, crisis state, factors, assessment, enterprise potential, methods.

Надійшла до редакції 13.04.2020

DOI : 10.33274/2079-4762-2020-47-1-47-56

JEL : C10, D24, G00, M11

УДК 330.341

Слободянюк Н. О.,
д-р екон. наук,
професор

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
Кривий Ріг, Україна,
e-mail: slobodyanyuk@donnuet.edu.ua
e-mail: shoker@donnuet.edu.ua

Шокер Р. І.,
здобувач вищої освіти

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

UDC 330.341

Slobodyanyuk N. O.,
Grand PhD in Economic
sciences,
Professor

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: slobodyanyuk@donnuet.edu.ua
e-mail: shoker@donnuet.edu.ua

Shoker R. I.,
applicants for higher education

USING RESOURCE POTENTIAL EFFICIENCY LEVEL ASSESSING METHODS IN THE ENSURING THE ENTERPRISE FINANCIAL SECURITY PROCESS

Мета — обґрунтувати методику оцінювання рівня ефективності використання ресурсного потенціалу в процесі забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Методи. Під час дослідження використано загальнонаукові та специфічні методи пізнання, методи кількісної та якісної оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу, проведено експертне оцінювання інформаційних і нематеріальних ресурсів підприємства та застосовано інтегральне оцінювання досліджуваного показника.

Результати. Проаналізовано ефективність використання ресурсного потенціалу підприємства, включно з якісною та кількісною оцінкою показників. Визначено вплив ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства на рівень його фінансової безпеки та на діяльність загалом. Підтверджено важливість своєчасного проведення оцінювання ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства як індикатора фінансового стану підприємства. Проведено якісне та кількісне оцінювання ефективності використання ресурсного потенціалу ПП «Промресурс» та визначено вплив трудових, фінансових, матеріальних, інформаційних і нематеріальних ресурсів на інтегральний показник ефективності. Розраховано інтегральний показник ефективності управління ресурсами. Простежено динаміку фінансових результатів ПП «Промресурс» протягом 2017–2019 рр. та визначено вплив показників ефективності використання ресурсного потенціалу на виявлені зміни. Розглянуто за групами показників та окремо для кожного з них

© Н. О. Слободянюк, Р. І. Шокер, 2020